

Katedra Geografii Ekonomicznej, Uniwersytet Gdański w Gdyni

MICHAŁ WITKIEWICZ

*Potencjał turystyczny Pojezierza Kaszubskiego
w opinii respondentów*

The tourism potential of the Kashubian Lake District in tourist opinion

Słowa kluczowe: turystyka, potencjał turystyczny, Pojezierze Kaszubskie

Key words: tourism, potential of tourism, Kashubian Lake District

WPROWADZENIE

Atrakcyjność turystyczna każdego regionu może być oceniana w kontekście wielu elementów odgrywających istotną rolę w rozwoju turystyki. Potencjał turystyczny regionu zdeterminowany jest jednak przede wszystkim występowaniem na danym terenie walorów turystycznych oraz istnieniem bazy noclegowej (Lijewski i in. 2002).

Przez pojęcie walorów turystycznych rozumie się specyficzne cechy i elementy środowiska naturalnego oraz przejawy działalności człowieka, które stanowią przedmiot zainteresowania turystów (Nowakowska 2006). Znamienne jest, iż charakter walorów – głównie naturalnych – w dużej mierze określa strukturę urządzeń udostępniających je turystom (Zajadacz 2004).

Obszar Pojezierza Kaszubskiego jest jednym z najbardziej zróżnicowanych przyrodniczo w granicach województwa pomorskiego. Powierzchniowo przeważają tu faliste i pagórkowate wysoczyzny morenowe, porozcinane malowniczymi rynnymi jeziornymi. Obszar ten bogaty jest również w walory antropogeniczne, związane z miejscową ludnością kaszubską. Od wielu lat teren ten

stanowi równocześnie jeden z najbardziej zagospodarowanych regionów turystycznych Polski (Płocka 2002).

CHARAKTERYSTYKA WALORÓW TURYSTYCZNYCH

Pojezierze Kaszubskie jest regionem niezwykle zróżnicowanym przyrodniczo. W tutejszym krajobrazie przeważają faliste i pagórkowate wysoczyzny morenowe. Kulminację osiągają one na Wzniesieniach Szymbarskich, z najwyższym szczytem, którym jest Wieżyca (329 m n.p.m.). Silne zróżnicowanie ukształtowania terenu wprowadzają głęboko wcięte rynny subglacialne, w wielu miejscach wypełnione wodami jezior. Szczególne ich zagęszczenie występuje w centralnej części pojezierza, w rejonie zespołu jezior raduńsko-ostrzyckich. Wśród zbiorowisk leśnych przeważają na obszarach morenowych lasy bukowo-dębowe, a na obszarach sandrowych lasy sosnowe. Zalesienie obszaru jest jednak nierównomierne, co jest cechą terenów polodowcowych (Augustowski 1979). Najwyższym wskaźnikiem lesistości cechuje się gmina wiejska Kościerzyna, gdzie lasy stanowią ponad 46% powierzchni.

Przyroda tego obszaru chroniona jest w kilkunastu rezerwach przyrody, parkach krajobrazowych (Kaszubski, Wdzydzki i Trójmiejski) oraz kilku obszarach chronionego krajobrazu (m.in. Gowidliński, Kartuski, Otomiński, Doliny Raduni, Przywidzki). Obszary chronione występują na terenie prawie każdej gminy obszaru, a najwyższym wskaźnikiem charakteryzuje się teren gminy Chmielno, gdzie 94% powierzchni stanowi park krajobrazowy (Uwarunkowania i kierunki... 2004).

Pojezierze Kaszubskie to teren zamieszkiwany przez Kaszubów – ludność mającą własną historię, kulturę i język, która może być głównym motywem przyjazdu do tego regionu. Najbardziej wyraźnym symbolem kultury kaszubskiej są zabytki i muzea. W Kartuzach swoją siedzibę ma Muzeum Kaszubskie, gdzie turyści mogą zapoznać się z historią i życiem codziennym wsi kaszubskiej, zaznajomić się z mową kaszubską czy zażyć tabaki – symbolu tego regionu. Chmielno to z kolei siedziba Muzeum Ceramiki Kaszubskiej Neclów, w którym zwiedzanie nie polega wyłącznie na oglądaniu, ale na aktywnym uczestnictwie w tworzeniu wyrobów ceramicznych. Z kolei we Wdzydzach Kiszewskich na powierzchni 22 hektarów zaprezentowana została zabudowa dawnej wsi kaszubskiej, składająca się z blisko 40 obiektów. Najnowszą atrakcją regionu stanowi Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku, słynące z najdłuższej na świecie deski i domu „do góry nogami”.

W regionie działają liczni twórcy ludowi uprawiający kaszubskie hafciarstwo, plecionkarstwo, malowanie na szkle, szycie lalek czy wspomnianą już

ceramikę. Na uwagę zasługują również cykliczne imprezy kulturalne, takiej jak: Jarmark Kaszubski w Kartuzach czy Jarmark Wdzydzki we Wdzydzach Kiszewskich,

CHARAKTERYSTYKA BAZY NOCLEGOWEJ I GASTRONOMICZNEJ

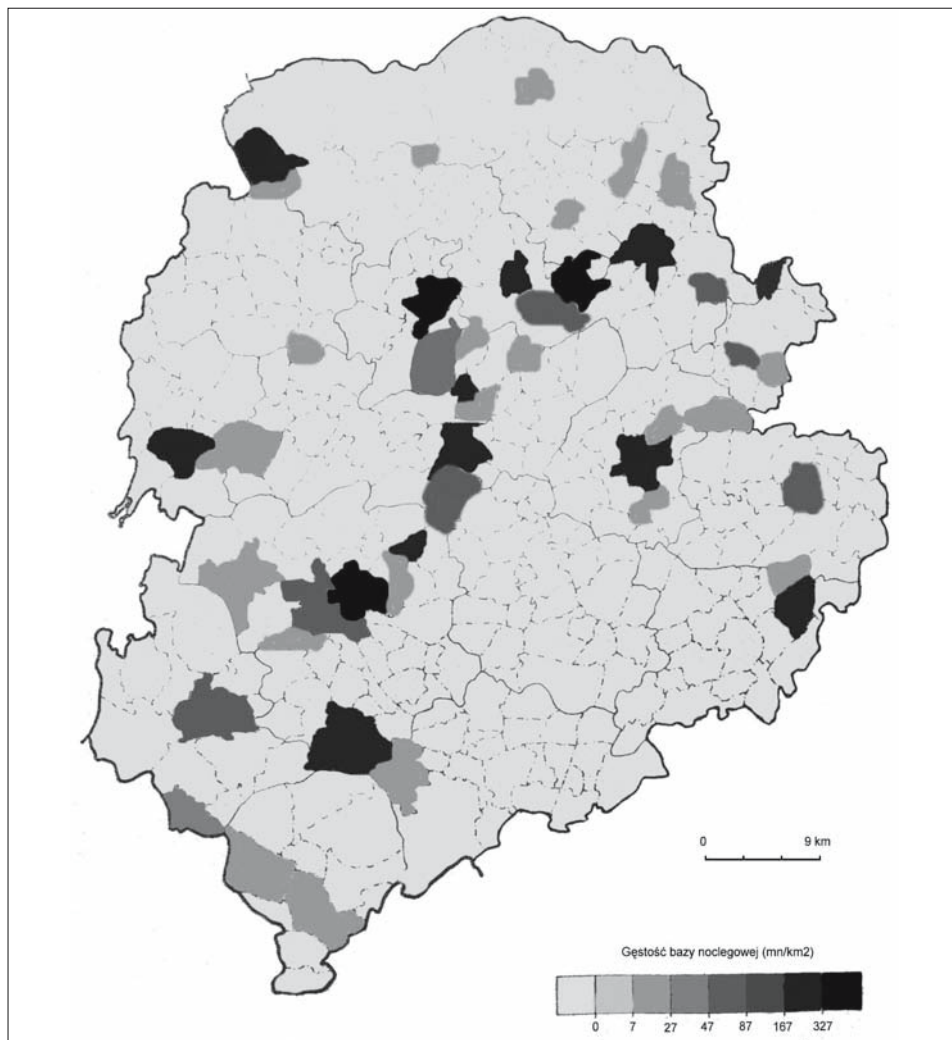
Obszar Pojezierza Kaszubskiego należy do najbardziej popularnych rejonów letniego wypoczynku urlopowego i weekendowego, z którego korzystają turyści z całego kraju. Funkcja turystyki i wypoczynku na terenie Pojezierza Kaszubskiego obejmuje praktycznie cały jego obszar.

Jednym z istotniejszych mierników potencjału turystycznego jest liczba miejsc noclegowych. Decyduje ona o chłonności turystycznej i determinuje wielkość ruchu turystycznego (Płocka 2002). Wykorzystanie obiektów noclegowych pozwala w pewnym stopniu na oszacowanie wielkości przyjazdów turystycznych na dany teren. Nie może być jednak miernikiem ruchu turystycznego. Dane statystyczne nie uwzględniają bowiem wielu miejsc noclegowych, zwłaszcza w kwaterach prywatnych. Pozwalają jedynie na dokonanie pewnych szacunkowych porównań i zestawień.

Przyjmując, że obszar Pojezierza Kaszubskiego pokrywa się z terenem gmin powiatów kartuskiego, kościerskiego, a także częściowo bytowskiego, gdańskiego, lęborskiego, starogardzkiego, tczewskiego i wejherowskiego, które łącznie dysponują 14 211 miejscami noclegowymi (Rocznik Statystyczny... 2007), możemy wyodrębnić najważniejsze zespoły wypoczynkowe. Należą do nich miejscowości położone nad jeziorami raduńsko-ostrzyckimi oraz ośrodki w rejonie zespołu jezior wdzydzkich.

Liczba obiektów noclegowych wskazuje, że do największych letnisk na Pojezierzu Kaszubskim należą Chmielno i Ostrzyce. Obie miejscowości położone są nad jeziorami należącymi do zespołu jezior raduńsko-ostrzyckich. W Chmielnie znajduje się osiem obiektów noclegowych, wśród których dominują ośrodki wypoczynkowe (5). W Ostrzycach dla turystów przygotowanych jest siedem obiektów noclegowych, w tym trzy ośrodki wczasowe i trzy pensjonaty. Ponadto znaczny udział w obsłudze ruchu turystycznego stanowią kwatery agroturystyczne. Oprócz bazy noclegowej miejscowości te wyróżniają się zagospodarowanymi kąpieliskami oraz dobrze wyposażonymi wypożyczalniami sprzętu wodnego. W sezonie doskonale rozwinięta jest także sieć placówek gastronomicznych (14) (ryc. 1).

Dobrze rozwiniętą bazą noclegową dysponują również miejscowości położone w rejonie jezior wdzydzkich, wśród których największe znaczenie odgrywa ją Wdzydze Kiszewskie. Miejscowość ta dysponuje 4 ośrodkami wypoczynko-

Ryc. 1. Gęstość bazy noclegowej na obszarze Pojezierza Kaszubskiego (stan z 2006 r.). Źródło: opracowanie własne

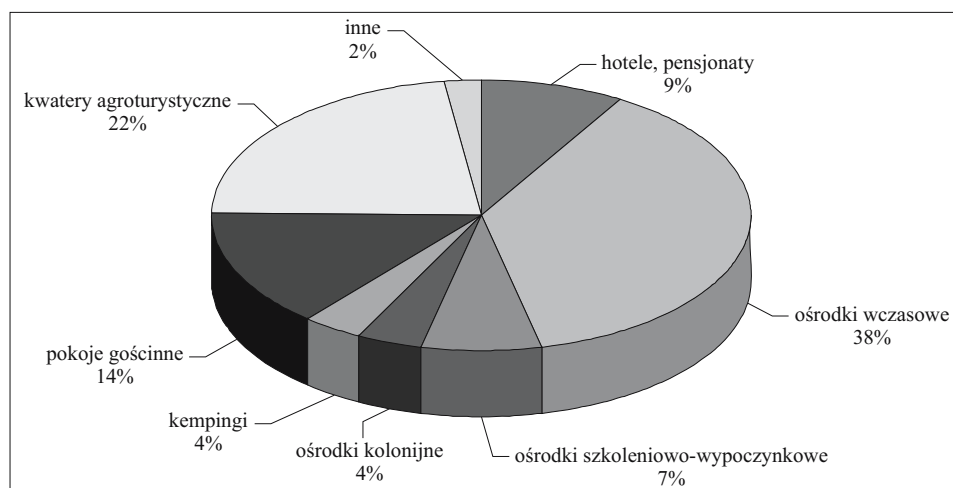
Density of tourist accommodation on the Kashubian Lake District (in 2006). Source: own work

wymi, jednym nowoczesnym zespołem hotelowym (Niedźwiadek) oraz licznymi kwaterami prywatnymi. W sezonie bazę turystyczną uzupełniają 8 punktów gastronomicznych oraz wypożyczalnie sprzętu.

Poza wymienionymi dwoma obszarami silnej koncentracji obiektów turystycznych wyróżnić można także pojedyncze miejscowości o większej liczbie miejsc noclegowych. Wśród nich wyróżniają się: Potęgowo, Przywidz oraz Sulęcyno.

Obiekty noclegowe na tym terenie można podzielić na sezonowe oraz całoroczne. Chmielno, które jest największą miejscowością wypoczynkową, posiada przede wszystkim obiekty sezonowe. Jest to spowodowane walorami wypoczynkowymi, atrakcyjnymi głównie w okresie letnim. Podobna sytuacja ma miejsce w rejonie jezior wdzydzkich, Potęgowa oraz Sulęcyna. Miejscowości położone nad jeziorami w pobliżu Wzgórz Szymbarskich (m.in. Wieżyca – 329 m n.p.m.) oraz w rejonie Przywidza latem wykorzystują walory wypoczynkowe jezior i lasów, zimą zaś walory specjalistyczne moren wysoczyznowych (narciarstwo). W związku z tym ośrodki wypoczynkowe w Wieżycy, Ostrzycach czy Gołubiu są w większości obiektami całorocznymi.

Spośród wszystkich obiektów noclegowych na badanym obszarze dominują ośrodki wczasowe (38% ogółu obiektów). Duży udział w bazie noclegowej stanowią również kwatery agroturystyczne. Stosunkowo niewiele jest natomiast hoteli i pensjonatów, co wiąże się ze specyfiką tego obszaru i niekiedy niewielką urbanizacją poszczególnych jednostek osadniczych (ryc. 2).

Ryc. 2. Struktura bazy noclegowej Pojezierza Kaszubskiego (stan z 2006 r.). Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów rozproszonych
Structure of tourist accommodation on the Kashubian Lake District (in 2006). Source: own work

Lokalizacja obiektów gastronomicznych w dużej mierze pokrywa się z lokalizacją obiektów noclegowych i z występowaniem jednostek osadniczych. W roku 2006 w obrębie gmin analizowanego obszaru znajdowało się kilkadziesiąt całorocznych restauracji, kawiarni i barów. Ponadto w sezonie letnim uruchamianych jest dodatkowo kilkadziesiąt punktów gastronomicznych.

Największą liczbą tego typu obiektów charakteryzuje się gmina Somonino, skupiająca blisko 16% wszystkich placówek analizowanego obszaru. Dużym

potencjałem dysponują również miasta Kartuzy i Kościerzyna, których baza gastronomiczna jest kilkanaście razy większa aniżeli baza noclegowa.

W strukturze bazy gastronomicznej największy udział stanowią punkty gastronomiczne, działające jednak w zdecydowanej większości tylko w letnim sezonie urlopowym. Spośród obiektów całorocznych dominującą grupę stanowią bary (27% ogółu).

W obiektach noclegowych analizowanych gmin udzielono w 2006 r. łącznie 782 628 noclegów (Rocznik Statystyczny... 2007). Najwięcej, bo ponad 193 tysiące noclegów, udzielono turystom, którzy odwiedzili gminę wiejską Kościerzyna. Obiekty noclegowe znajdujące się w tej gminie obsłużyły blisko 25% turystów korzystających z noclegów na terenie wszystkich badanych gmin. Na drugim miejscu pod tym względem klasyfikuje się gmina Stężycza z 51 659 noclegami. Również te dwie gminy notowały w analizowanym roku największą liczbę turystów na swoim obszarze.

POTENCJAŁ TURYSTYCZNY REGIONU W OPINII TURYSTÓW

Analizę potencjału turystycznego regionu oparto na badaniu ankietowym przeprowadzonym w okresie czerwiec–wrzesień 2007 r. Wszystkie wyniki badań ankietowych poddano statystycznej ocenie z punktu widzenia ich reprezentatywności, przy wykorzystaniu testu Chi-kwadrat. Analiza statystyczna potwierdziła, iż zebrane dane można uznać za reprezentatywne dla turystów przyjeżdżających na obszar Pojezierza Kaszubskiego (zarówno krajowych, jak i zagranicznych).

W grupie turystów krajowych odwiedzających omawiany obszar nieznacznie przeważały kobiety. Natomiast w grupie turystów zagranicznych wyraźnie dominowali mężczyźni. Turyści krajowi to głównie osoby młode w wieku do 34 lat (42% ogółu badanych). W grupie turystów zagranicznych przeważają natomiast osoby w przedziałach wiekowych 35–44 lata i powyżej 45 lat (71%).

Pojezierze Kaszubskie jest odwiedzane w celach turystycznych przede wszystkim przez mieszkańców miast, którzy w analizowanym badaniu stanowili ponad 85% ogółu ankietowanych osób. Najczęściej przyjeżdżają tu turyści z dużych ośrodków miejskich, o liczbie mieszkańców przekraczającej 200 tysięcy (ponad 50% ogółu przyjeżdżających).

Podczas pobytu na obszarze pojezierza turyści kierują się do różnych miejsc i obiektów, głównie tych polecanych przez przewodniki turystyczne oraz przyjaciół, znajomych, a także znajdujących się w ofercie firm turystycznych (tab. 1).

Tab. 1. Najpopularniejsze obiekty i miejsca odwiedzane w 2007 roku przez turystów przebywających na terenie Pojezierza Kaszubskiego
The most popular tourist objects in Kashubian Lake District (in 2007)

Lp.	Obiekty i miejsca najczęściej odwiedzane	Odpowiedzi respondentów
1.	Plaża nad jeziorem	96,1%
2.	Skansen we Wdzydzach Kiszewskich	48,3%
3.	Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku	37,1%
4.	Wieża Widokowa na Wieżycy	35,9%
5.	Muzeum Hymnu Narodowego w Będominie	9,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet

Analiza danych przedstawionych w tabeli 1 prowadzi do dość zaskakujących konstatacji. Okazuje się bowiem, że dla turystów krajowych odwiedzających Pojezierze Kaszubskie najatrakcyjniejsze obszary nie są zdefiniowane z nazwy („plaża nad jeziorem”). Sporą popularnością cieszy się Skansen we Wdzydzach Kiszewskich położony na terenie powiatu kościerskiego. Turyści odwiedzający omawiany obszar bardzo chętnie wybierają się na jednodniowe wycieczki do sąsiadujących gmin i ośrodków miejskich. Wśród nich na pierwszym miejscu można wyróżnić pobliskie Trójmiasto. Sporym zainteresowaniem turystów cieszą się również obiekty zlokalizowane w Szymbarku i wieża widokowa na szczycie Wieżycy (328,6 m n.p.m.).

Segment turystów odwiedzających obszar Pojezierza Kaszubskiego jest wielce zróżnicowany z punktu widzenia ich cech społeczno-demograficznych, ekonomicznych, jak również z punktu widzenia motywacji, które skłaniają ich do przyjazdu.

Największą grupę stanowią osoby dla których celem przyjazdu jest wypoczynek. Są to osoby w wieku 25–34 lat, z wykształceniem średnim i wyższym, o średnim statusie materialnym. Na co dzień są mieszkańcami dużych ośrodków miejskich. Najczęściej przebywają oni na tym obszarze 3 dni, podczas których korzystają głównie z noclegów w lokalnych pensjonatach i ośrodkach wypoczynkowych.

Analizowana grupa turystów krajowych najczęściej odwiedza Skansen we Wdzydzach Kiszewskich. Dość dużą popularnością cieszą się również obiekty zlokalizowane na terenie nowo powstałego Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku (najdłuższa deska na świecie, dom „do góry nogami”) (ryc. 3).

Z analizy danych wynika, że w celach turystycznych częściej przyjeżdżają mężczyźni niż kobiety. Blisko 70% odwiedzających turystycznie badany obszar stanowią osoby w wieku do 34 lat. Turyści starsi wiekiem przyjeżdżają tu głównie na wypoczynek.

Ryc. 3. Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku. Źródło: ze zbiorów autora
The Education and Promotion of Region Centre in Szymbark. Source: author

Przytoczone dane należy traktować jednak bardzo ostrożnie, gdyż są oparte na jednostkowym badaniu ankietowym. Dopiero prowadzenie tego rodzaju badań przez kilka lat pozwoliłoby na jednoznaczne i w pełni wiarygodne określenie nie tylko głównych segmentów rynkowych, ale również ich szczegółowych cech.

Turyści przebywający w 2007 roku na obszarze Pojezierza Kaszubskiego dość krytycznie ocenili jakość usług turystycznych i paraturystycznych (tab. 2). Z przeprowadzonych badań wynika, że turyści krajowi bardzo negatywnie ocenili usługi kulturowo-rozrywkowe (31,8% ocen złych i bardzo złych). Także usługi informacji turystycznej oraz telekomunikacji zostały ocenione relatywnie krytycznie w porównaniu do innych rodzajów usług.

Najwyżej turyści krajowi ocenili usługi handlowe (85,8% ocen pozytywnych) oraz gastronomiczne (92% pozytywnych). Nieco odmienne opinie na temat jakości usług oferowanych na terenie badanego obszaru prezentują turyści zagraniczni. Ich zdaniem najczęściej do życzenia pozostawiają następujące usługi: informacji turystycznej (19,9% ocen negatywnych), telekomunikacyjne (15,4% ocen negatywnych) i bezpieczeństwa (14,7% ocen negatywnych).

Relatywnie najwyżej, pod względem jakości, turyści zagraniczni ocenili usługi gastronomiczne (87,9% ocen pozytywnych) oraz handlowe (84,5% ocen pozytywnych).

Tab. 2. Jakość usług oferowanych turystom na obszarze Pojezierza Kaszubskiego w 2007 roku w opinii ankietowanych

The quality of tourist services on the Kashubian Lake District (in 2007) in tourist opinion

Rodzaj usługi	Ocena jakości usług przez turystów (w %)											
	Turyści krajowi						Turyści zagraniczni					
	b. dobra	dobra	śred-nia	zła	b. zła	trud. ocen.	b. dobra	dobra	śred-nia	zła	b. zła	trud. ocen.
Noclegowe	9,2	41,2	15,1	2,5	0,4	31,6	12,8	38,4	20,7	3,4	1,2	23,5
Gastronomiczne	20,6	58,2	13,2	1,8	1,3	4,9	16,6	53,9	13,3	3,2	0,3	12,7
Komunikacyjne	10,5	49,2	18,9	6,3	2,5	12,6	14,3	30,7	15,6	3,8	0,8	34,8
Kulturowo-rozrywkowe	2,1	14,2	41,8	29,9	1,9	10,1	3,0	23,2	35,1	10,1	0,7	27,9
Sportowo-rekreacyjne	16,1	38,6	14,3	3,2	0,2	27,6	16,8	19,8	9,4	1,3	1,5	49,2
Informacji turystycznej	3,2	36,2	23,8	6,2	0,7	29,9	6,6	32,1	15,4	16,7	3,2	36,0
Przewodniczące	1,6	9,5	19,4	1,2	0,6	67,7	6,9	25,6	6,2	0,2	–	61,1
Handlowe	43,5	31,2	11,1	0,9	0,3	13,0	8,8	56,2	18,3	1,7	0,2	14,8
Telekomunikacyjne	7,6	47,1	22,4	3,9	1,4	17,6	4,5	35,8	32,7	12,2	3,2	11,6
Bezpieczeństwa	9,0	38,2	30,9	8,1	3,2	11,6	7,8	32,8	20,7	9,5	5,2	24,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet

Porównując opinie turystów krajowych i zagranicznych na temat jakości usług, widać wyraźnie, że obie grupy krytycznie oceniają te same rodzaje usług, ale w nieco innej kolejności. Przytoczone negatywne oceny niektórych rodzajów usług przez turystów znajdują swoje potwierdzenie w wymienionych przez ankietowanych trudnościach, na jakie napotkali podczas swojego pobytu.

Interesujące są opinie badanych turystów o Pojezierzu Kaszubskim jako regionie turystycznym. Mimo iż większość badanych postrzega ten obszar jako region turystyczny, to jednak opinie o poszczególnych elementach infrastruktury materialnej lub o sprzyjającym „klimacie” dla przyjeżdżających turystów są dość zróżnicowane (por. tab. 3).

Turyści zagraniczni oraz krajowi najgorzej ocenili dwa elementy infrastruktury badanego obszaru: miejsca parkingowe (około 57% ocen negatywnych) oraz fatalny stan dróg (blisko 55% ocen negatywnych).

Wskazane powyżej mankamenty regionu w opinii turystów powinny być szybko zlikwidowane. Nie wydaje się jednak to sprawą prostą, zważywszy na ograniczone środki finansowe i w dużym stopniu ochronny charakter terenu.

Najlepiej zdaniem ankietowanych wypada estetyka i czystość powietrza (około 75% ocen pozytywnych). Równie dobrze turyści oceniają stan terenów zielonych.

Tab. 3. Pojezierze Kaszubskie jako region turystyczny w opinii ankietowanych w 2007 roku
The Kashubian Lake District in tourist opinion (in 2007)

Elementy wizerunku regionu	Oceny turystów (w %)									
	Turyści zagraniczni					Turyści krajowi				
	bardzo dobra	dobra	średnia	zła	bardzo zła	bardzo dobra	dobra	średnia	zła	bardzo zła
Estetyka	17,1	62,1	17,5	3,3	–	11,7	63,5	23,2	1,6	–
Tereny zielone	14,2	43,7	28,8	11,7	1,6	13,7	45,3	33,5	5,7	1,8
Czystość powietrza	36,2	45,3	15,8	1,2	1,5	15,9	43,4	32,3	5,4	3,0
Gościnność i życzliwość	9,6	49,3	27,8	7,1	6,2	12,5	66,1	19,3	1,6	0,5
Komunikacja	7,2	27,1	37,9	18,8	9,0	2,5	36,1	46,7	12,6	2,1
Stan dróg	1,2	10,1	30,3	34,9	23,5	–	8,9	41,2	31,4	18,5
Oznakowanie	3,1	27,2	36,4	25,1	8,2	1,4	38,8	42,6	12,5	4,7
Możliwość parkowania	2,1	18,2	29,4	31,1	19,2	0,7	10,8	25,7	34,4	28,4
Możliwość zakupu przewodników	7,2	21,1	40,2	19,1	12,4	6,1	19,5	42,4	18,1	13,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet

O tym, że region Pojezierza Kaszubskiego jest obszarem przyjaznym turystom świadczą deklaracje ponownego przyjazdu. Ponad 90% badanych turystów krajowych i zagranicznych wyraziło chęć ponownego przyjazdu na ten teren.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Z przeprowadzonych analiz wynika, że obszar Pojezierza Kaszubskiego ma niepodważalne walory turystyczne, które skłaniają lub będą skłaniać w przyszłości turystów krajowych i zagranicznych do przyjazdów na ten teren.

Nasilające się z każdym rokiem migracje turystyczne oraz towarzyszący im proces inwestycyjny związany z rozwojem infrastruktury stwarzają dla środowiska przyrodniczego tego obszaru zagrożenia podobne do tych, jakie powoduje rozwój przemysłu.

Problem tkwi więc w tym, aby z jednej strony istniejące walory zostały zachowane w takim stanie, który czyni je atrakcyjnymi dla turystyki, z drugiej zaś podjęcie działań promujących te walory na krajowym i międzynarodowym rynku turystycznym.

W przypadku walorów przyrodniczych stanowiących główną atrakcję tego obszaru, należy zintensyfikować działania zmierzające do powstrzymania

degradacji. Proces ten musi być jednak powiązany z rozwojem funkcji turystycznej, która została zapisana w strategiach rozwoju wszystkich gmin analizowanego terenu.

LITERATURA

- Augustowski B. (red.), 1979: Pojezierze Kaszubskie. Ossolineum, Gdańsk.
- Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., 2002: Geografia turystyki Polski. PWE, Warszawa.
- Nowakowska A., 2006: Produkt turystyczny, [w:] G. Gołembski (red.), Kompendium wiedzy o turystyce. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Płocka J., 2002: Wybrane zagadnienia z zagospodarowania turystycznego, część II. CKU, Toruń.
- Rocznik statystyczny województwa pomorskiego, 2007. Podregiony. Urząd Statystyczny w Gdańsku, Gdańsk.
- Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki w województwie pomorskim, 2004. PART, Warszawa.
- Zajdacz A., 2004: Potencjał turystyczny miast na przykładzie wybranych miast Sudetów Zachodnich. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.

SUMMARY

This article present a select problems of the tourism potential (natural and cultural values; density of tourist accomodation; the quality of tourist services in tourist opinion) on the Kashubian Lake District. Author describe the regional tourism stocks and analyze enquire survey.